

РЕЦЕНЗИЯ

От

**Проф. Димитър Делчев
НХА, Катедра Метал**

**По процедура за даване на академичната длъжност „Доцент”
по 050804 Изкуствознание и изобразително изкуство
в катедра „Текстил изкуство и дизайн“ в НХА
Кандидат: д-р Цвета Явашева - Иванова**

За настоящия конкурс за придобиване на научно звание „Доцент“ са ми предоставени всички необходими материали за кандидата: хабилизационен труд; наукометрична таблица; декларации и пр. Хабилизационният труд в своите тридесет и седем страници включва творческа биография изброяваща в хронологичен ред самостоятелни изложби, многобройни участия в съвместни национални и международни изложби, много проведени уъркшопи и публични лекции и презентации, и публикации. Трудът показва изследванията на автора в областта на техниките и технологиите в изкуството на текстила, както и авторски художествени произведения вдъхновени от техните специфики, и свободни експериментални работи.

Цвета Явашева познавам от дълги години, и като ученик и студент, и като автор, чиято работа следя. В този смисъл прегледах с внимание нейното представяне.

Творческата биография на кандидатката показва в цялост изминатия ѝ път на художник и преподавател. Съучредител на фондация „Група ‘91“ и съставител на каталога „Изкуството на текстила в България“ (съвместно с Дима Недялкова– Каприева и Лилия Радичкова–Дочева), София, 2002, Цвета Явашева е художник с дългогодишен и разнообразен опит в областта на текстила. В успешно сътрудничество с организации и институции, тя е съставител на публикации, публични демонстрации и специализирани уъркшопи.

Изключително впечатление прави нейното вродено умение да демонстрира пред студенти и колеги работата си. Свидетел съм на енергията с която са

наситени предаването на професионален опит и познание, и на вдъхновяващите провокации и художнически експерименти, с които Цвета Явашева съхранява и предава едно специфично отношение към традициите в текстилното изкуство. И това е ключът в работата ѝ като успешен преподавател.

В представения хабилитационен труд са включени три основни теми – Автопортрети и Текстилни структури, подкрепени със серия свободни работи. От пръв поглед ясно се вижда собствения почерк в съчетаване на материалите и техниките. След това, обаче прочитайки самия теоретичен труд още по-ясно забелязвам две основни позиции на автора.

Първата позиция е изключително задълбоченото познаване на историята, спецификите на техниките, и технологиите в текстилното изкуство от неговото начало. Познаването е поднесено по един естествен и елегантен начин, който леко и ненапрочно се чете и отвежда към анализ, който е от изключително значение за разбирането на творбите на авторката. И обратно, самото конструиране на представените работи и изграждането на текстилните структурни форми се основава на: първо, традиционните в текстила тъкачни, плетачни и други видове техники; второ, базирайки се на характерната за текстилния дизайн в тъканта наука „сплиткознание“, *„което съотнася произведенията към съществените за текстила процеси за създаването на структурната повърхност“*; трето, на отвъд тъкачни - техниките ситопечат (сериграфия) и пачуърк; четвърто, замяната на традиционната нишка създадена от разстителен, синтетичен или изкуствен материал, с нишка от хартия.

Хартията е нетрадиционен материал за текстилното изкуство. Така, създадените текстилни структури през погледа на автора стават иновативни „именно поради замяната в тях на текстилния материал с нетрадиционен и освобождаването им от всякаква утилитарност.“ Тя самата пояснява още – „Иновативните подходи и експерименти с хартия...“ В нейните работи лятата ръчна хартия, или изтъкани от хартиен канап и велпапе структури са новаторство, с което се опитва да вложи нови смисли в художественото произведение, и успява да обогати неговото възприятие.

Текстилните структури са представени с трите основни техники в сплиткознанието: плетене, тъкане и плъстене, и осъществени в седем цикъла:

„Текстилни структури в цвят“, „Плетива в цвят“, „Текстилни структури“, „Плетива в бяло“, „Хартиен пачуърк“, „Автопортрети“ и „Окцата“.

Тези заглавия отвеждат към пояснения свързани и с историческите факти около техниките в текстила, и технологични особености, но дават цялата основа върху която се гради концепцията на Цвета Явашева за творчески посоки.

Втората позиция е малкия формат на работите. Този формат се явява чиста характеристика, почерк и същевременно послание. В експозицията на Цвета Явашева в галерия София прес от 2021 година този формат като че ли бе преднамерено търсен за пространството на самата галерия. Малък формат в който се побират забележително ярко пластични мотиви, откъси от една цялостна мисъл и идея за богатството на текстила. Откъси и миниатюри наситени с емоционална принадлежност към жанровото изкуство, откъси наситени с енергията на художник, от чиито ръце зависи всеки детайл, и всяка бримка.

Сега обаче, вглеждайки се в предоставения ми труд, позицията на кандидатката към малкия формат ми се струва категорично изразена.

Ясно личи една особена културна идентичност, идентичност с човешкото познание, с родовото познание. Близостта на детските спомени в малкия формат. От спомена за кошниците в селския бит лъха топлината на занаята, човешката ръка, лъха и спомена за предметността, и стойностите на материала. Загубата на утилитарен характер само подсилва значението на техниките и превръща боравенето с технологии в художническа игра, игра с характеристиките на цветовете и в хроматичния, и в ахроматичния спектър. Особено в свободните работи.

Малкият формат провокира сложност и богатство във възприятията, директен контакт, интимност във възприемането. В същото време, от тази близка дистанция изниква структура, която със своята уж простота предизвиква търсене и намиране на допълнителни пластични стойности, свойствено близки до скулптурата. С пластичност изтъкана от специфичните за текстилния дизайн сплитки. В съчетание с техниките на плетене, пачуърк и ситопечат, и в употребата на материалите – хартия и текстилни памучни ленти създаващи различна структурна и пластична повърхност. Двумерни. Натоварени със сложен и деликатен цвят. Носещи живописни стойности ... в малък формат.

В изложението си кандидатката съвсем внимателно изрежда своите източници на вдъхновение - автори от световно значение с постиженията си в областа на текстила. Авторы, които посягат към употребата на нетрадиционни материали по иновативен начин и представители на направлението в текстилното изкуство от 70-те години на XX век, наричано още "thinking in material" или „мислене в материал“. Авторы, използващи необичайните за текстила пластмаси, гуми, мазилки, метал и хартия, и чийто труд създава основа за следващите поколения. Част от които е самата Явашева.

Хабилитационният труд прави впечатление в две посоки. Първо със своята тема и посоки на изследване и второ, със своята подредба на текстовата част, и на подбрани илюстративен материал. Работата на Цвета Явашева показва една изключителна целенсоченост и задълбоченост. Събира в своята цялост широкия спектър и богатство на текстила. А разнообразието от технически и технологични средства доказва придобития опит и професионално отношение към тази материя.

И теоретичните изследвания, и собствената ѝ творческа практика като художник в съвкупност с преподавателската дейност в НХА от 2009 година насам, ми дават категорично основание да дам своя глас за кандидатурата на д-р Цвета Явашева за академичната длъжност „Доцент“.

София, 23.12.2022 г.

проф. Димитър Делчев